

Кримінальна юрисдикція

ЩОДО ІСТОТНИХ ПОРУШЕНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ, ЯКІ ПЕРЕШКОДИЛИ СУДУ УХВАЛИТИ ЗАКОННЕ ТА ОБҐРУНТОВАНЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ*

За вироком Деснянського районного суду м. Чернігова від 13 березня 2017 р. О. визнано невинним і виправдано за недоведеністю вчинення ним кримінальних правопорушень, передбачених ст. 340 і ч. 1 ст. 364 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

О. обвинувачувався органами досудового слідства у зловживанні владою та службовим становищем, тобто умисному використанні службовою особою влади та службового становища всупереч інтересам служби в інтересах третіх осіб, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам громадян, інтересам юридичної особи та державним інтересам (ч. 1 ст. 364 КК України (в редакції до 04 червня 2014 р.), а також у незаконному перешкоджанні організації та проведенню зборів і мітингів, вчиненому службовою особою (ст. 340 КК України).

О. обвинувачувався у такому.

Чернігівський окружний адміністративний суд постановою від 23 листопада 2013 р. за позовом Чернігівської міської ради обмежив право на мирне зібрання шляхом заборони Чернігівській обласній організації політичної партії “Демократичний Альянс” та іншим суб’єктам (фізичним та юридичним особам, громадським об’єднанням та політичним партіям, у тому числі зі статусом юридичної особи) під час проведення мирних масових зібрань (пікетування, хода, демонстрація, мітинг тощо) встановлювати малі архітектурні форми (намети, кіоски, навіси, зокрема тимчасові та пересувні), використовувати звуко- та кіновідтворювальну апаратуру з 23 листопада 2013 р. по 07 січня 2014 р. на вулицях у м. Чернігові.

25 листопада 2013 р. Центральним відділом Державної виконавчої служби Чернігівського міського управління юстиції відкрито виконавче провадження щодо виконання зазначеної постанови Чернігівського окружного адміністративного суду та утворено виконавчу групу, керівником якої призначено заступника начальника Центрального відділу Державної виконавчої служби Чернігівського міського управління юстиції О.

* Витяг із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 25 вересня 2018 р. у кримінальному провадженні № 750/2069/15-к, сформований Л. Сидоровою.

Того ж дня О., зловживаючи владою та службовим становищем, з метою перешкодити громадянам в реалізації права на мирні зібрання та з метою сприяння колишньому Президенту України в узурпації влади в державі, достовірно знаючи, що суд не ухвалював будь-яких рішень щодо знесення установлених малих архітектурних форм і звуко- та кіновідтворювальної апаратури, а виконання постанови Чернігівського окружного адміністративного суду мало полягати лише в оголошенні учасникам мирного зібрання її резолютивної частини, усупереч вимогам ст. 39 Конституції України, статей 6 і 75 Закону України “Про виконавче провадження”, а також пунктам 2.6 і 2.8 Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 р. № 512/5, організував, контролював і сприяв залученням до виконавчих дій працівникам комунального підприємства у проведенні демонтажу й вивезенні майна Чернігівської молодіжної громадської організації, а саме малої архітектурної форми – навісу синього кольору, звуко- і кіновідтворювальної апаратури, яке використовувалося громадянами у ході проведення законного мирного зібрання (акції) “Я вибираю ЄС” у зазначеному сквері.

О. обвинувачувався у тому, що своїми діями завдав істотної шкоди державним інтересам, що полягла в підриві авторитету та престижу органів системи Міністерства юстиції України під час реалізації покладеного на нього державою обов’язку з примусового виконання судових рішень, а також істотної шкоди інтересам 5 громадян, що полягла в незаконному перешкоджанні їм у реалізації гарантованого Конституцією України права на проведення мирних зборів та мітингів.

Крім того, О. обвинувачувався у тому, що своїми діями завдав істотної шкоди інтересам Чернігівської молодіжної громадської організації, яка полягала в заподіянні матеріальних збитків цій юридичній особі на суму 61 450 грн. у результаті втрати та пошкодження належного їй майна, демонтованого зі скверу.

Суд першої інстанції дійшов висновку, що пред’явлене О. обвинувачення за ст. 340, ч. 1 ст. 364 КК України (в редакції до 04 червня 2014 р.) не знайшло свого підтвердження, оскільки достатніх та допустимих доказів його участі у вчиненні інкримінованих йому кримінальних правопорушень органом досудового розслідування не здобуто, стороною обвинувачення не надано, а судом не встановлено.

Апеляційний суд Чернігівської області ухвалою від 26 січня 2018 р. залишив виправдальний вирок у відношенні О. без змін.

При ухваленні виправдального вироку суд виходив з неконкретності пред’явленого особі обвинувачення.

Справу було переглянуто Верховним судом за касаційною скаргою прокурора, на думку якого апеляційний суд не перевірів і не дав вичерпних та переконливих відповідей на всі доводи апеляційної скарги щодо істотного порушення судом першої інстанції вимог статей 23, 94 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), не звернув уваги на невідповідність висновків про виправдання О. фактичним обставинам справи, не допитав та не взяв до уваги показання п'яти потерпілих, трьох свідків, а також не перевірів відеозапис подій 25 листопада 2013 р., які свідчать про наявність у діях О. складу кримінальних правопорушень. Прокурор у касаційній скарзі вказував, що суд апеляційної інстанції не застосував закон, який підлягав застосуванню, адже не притягнув О. до кримінальної відповідальності за ст. 340 і ч. 1 ст. 364 КК України.

Скасовуючи рішення суду та апеляційної інстанції з передачею справи на новий апеляційний розгляд, Верховний Суд зазначив, що ні з вироку суду першої інстанції, ні з ухвали суду апеляційної інстанції не зрозуміло, яким чином така обставина, як неконкретність пред'явленого особі обвинувачення, могла вплинути на висновок суду про недоведеність вчинення особою кримінальних правопорушень, в яких він обвинувачується.

Крім того, Верховний Суд звернув увагу на те, що Апеляційний суд Чернігівської області від 25 травня 2015 р. скасовував ухвалу Деснянського районного суду м. Чернігова від 08 квітня 2015 р. про повернення прокурору обвинувального акта щодо О. саме з тих підстав, що обвинувальний акт відповідає вимогам процесуального закону, оскільки містить у собі відомості, передбачені пунктами 1–9 ч. 2 ст. 291 КПК України. Вказане підтвердив і суд першої інстанції в ухвалі від 17 листопада 2015 р., вказавши, що обвинувальний акт щодо О. складено відповідно до вимог КПК України, перешкоди до призначення кримінального провадження до судового розгляду відсутні.

Верховний Суд, переглядаючи це кримінальне провадження, дійшов висновку, що ухвала суду апеляційної інстанції містить порівняльний аналіз диспозицій ч. 1 ст. 364 КК України у редакції, що діяли на час вчинення правопорушення, як він визначений в обвинувальному акті, та у редакції Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України” від 14 травня 2014 р. № 1261-VII. Правильно зазначивши, що факт заподіяння істотної шкоди та її розмір мають бути доведеними, суд апеляційної інстанції помилково вказав, що ці обставини

ЩОДО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА ЗАГАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ...

мають бути підтвержені цивільним позовом. Це суперечить вимогам п. 3 ч. 1 ст. 91 та ч. 1 ст. 92 КПК України.

Ухвала суду апеляційної інстанції про залишення в силі виправдального вироку має бути обґрунтованою і вмотивованою та не може містити посилання на те, що пред'явлене особі обвинувачення є не конкретним за умови, що цей же апеляційний суд скасовував ухвалу суду першої інстанції про повернення прокурору обвинувального акта щодо особи з тих підстав, що обвинувальний акт відповідає вимогам процесуального закону і містить у собі відомості, передбачені пунктами 1–9 ч. 2 ст. 291 КПК України.

Оцінюючи ухвалу суду апеляційної інстанції з огляду на дотримання вимог ст. 370 КПК України про обґрунтованість та вмотивованість судового рішення, Верховний Суд звернув увагу на те, що окремі фрагменти мотивувальної частини вказаної ухвали (викладення змісту показань потерпілих та свідків, висновок про неправильність обвинувального акта, оцінка кваліфікуючих ознак складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 364 КК України) не мають логічного взаємозв'язку.

Отже, зміст ухвали суду апеляційної інстанції свідчить про формальний підхід до розгляду апеляційних скарг та її невідповідність вимогам статей 370, 419 КПК України. Допущені порушення кримінального процесуального закону є істотними, тобто перешкодили суду ухвалити законне та обґрунтоване судові рішення.

З огляду на наведене Верховний Суд постановив, що ухвала апеляційного суду підлягає скасуванню, а кримінальне провадження – признанню на новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

ЩОДО ВЖИТТЯ ЗАХОДІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА ЗАГАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯКИМ КОНСТАТОВАНО ПОРУШЕННЯ УКРАЇНОЮ КОНВЕНЦІЇ*

Вироком Апеляційного суду Одеської області від 04 вересня 2006 р. Р. засуджено за сукупністю злочинів, передбачених ч. 3 ст. 15, пунктами 1, 6 ч. 2 ст. 115, п. 6 ч. 2 ст. 115, ч. 3, 4 ст. 187, ч. 1 ст. 263, ст. 348 Кримінального кодексу України (далі – КК України), і на підставі ч. 1 ст. 70 КК Украї-

* Витяг з постанови Великої Палати Верховного Суду від 6 червня 2018 р. у справі № 1-32/06, сформований Л. Сидоровою.